ప్రశ్న

అది వేసవి సాయంకాలం - సూర్యుడు చల్లబడినా వాతావరణం వెచ్చగానే వుంది. అభ్యుదయ నాటక సమితి రిహార్సల్ హాలులో ఆ సమితి సంస్థాపకుడు శర్మాజీ కూర్చుని ఒక కొత్త నాటికకు, ప్రొడక్షన్ నోట్ రాస్తున్నాడు. ఆ సమాజంలోని నలుగురు నటులు శర్మాజీ ఏకాగ్రతకు అంతరాయం కలగకుండా ఏదో పిచ్చాపాటీ నెమ్మదిగా మాట్లాడుకుంటున్నారు.

శర్మాజీ ఆ సమాజానికి ప్రయోక్త, దర్శకుడు. సామాజిక స్పృహ, అభ్యుదయ భావాలుకల మనిషి. సమాజంలోని మూఢనమ్మకాలను, కుళ్ళుని రంగస్థలం ద్వారా తొలగించాలని తాపత్రయపడే మనిషి... మనిషిలోని మానవత్వాన్ని పెంపొందించటానికి, ఆలోచింపచేయటానికి నాటకం ఒక బలమైన ఆయుధం - అని నమ్మిన మనిషి. గతయిరవై ఏళ్ళుగా చిత్తశుద్ధితో కళాసేవ చేస్తున్నాడు. క్రమశిక్షణకు మరో పేరు శర్మాజీ - గత యిరవై ఏళ్లలోను ఎందరో నటులు ఆయనదగ్గర తర్ఫీదు పొందారు, పేరు తెచ్చుకున్నారు. క్రమశిక్షణకు తట్టుకోలేక కొంతమంది, మంచి అవకాశాలు వచ్చి కొంతమంది, అవకాశాలు లేక కొంతమంది ఎప్పటికప్పుడు వెళ్ళిపోతూనే వున్నారు - కొత్తవారు వస్తూవున్నారు...

శర్మాజీ సమాజం ఒక ప్రవాహం. పాతనీరు పోవటం కొత్తనీరు రావడం ఆ ప్రవాహ లక్షణం -

ఇప్పుడు వున్న కొత్తనీరు, ఆయనతోపాటుగా కూర్చున్న ఆ నలుగురు నటులు.

హీరో ప్రకాష్

కమెడియన్ తంబు

విలన్ నాగరాజు

హీరో తండ్రి చిట్టిబాబు.

నిజానికి యీ నలుగురికీ నాటకమంటే సరదాలేదు. అది ఒక కాలక్షేపం అనుకుంటారు. హీరో తండ్రిపాత్ర వేసే చిట్టిబాబు, భార్య పురుటికి పుట్టింటికి వెళితే నాటకం వెయ్యడానికి దిగాడు. హీరో ప్రకాష్ లక్ష్యం వేరు. శర్మాజీ పలుకుబడీ, పేరూగల మనిషని, ఆయన వేసే ప్రదర్శనలకు చాలామంది పెద్దవాళ్ళు వస్తారని, అలా పెద్దవాళ్ళతో పరిచయమయితే తాను రంగస్థలం మీంచి వెండితెరకు చేరుకోవచ్చనే ఆశతో ఆ సంస్థలో చేరాడు. కమెడియన్ తంబు హీరోయిన్ పరిచయం కోసం మాత్రమే చేరాడు ... విలన్ నాగరాజు నలుగురితోపాటు నారాయణ.

ఎవరి మనసులో ఏ లక్ష్యాలు వున్నా శర్మాజీ మనసులో వున్న లక్ష్యం మంచి నాటకాన్ని ప్రదర్శించడం. అతని నిజాయితీ అలాంటిది.

ప్రొడక్షన్ నోట్సు రాస్తున్న శర్మాజీ "టైమ్ ఎంతయిందయ్యా?" అన్నాడు తన పని తాను చేసుకుంటూ.

"ఆరూ-పది" అన్నాడు కమెడియన్ తంబు.

"అమ్మాయి ఆరుగంటలకే వస్తానంది. యింకా రాలేదే" అన్నాడు శర్మాజీ పుస్తకం మూస్తూ.

"ఎందుకొస్తుందండీ" అన్నాడు నాగరాజు.

"అదేం మాటయ్యా!" అన్నాడు శర్మాజీ నవ్వుతూ.

"మీరు అమ్మాయీ, అమ్మాయి అంటూ హీరోయిన్స్‌ని నెత్తిని పెట్టుకుంటారు. వాళ్ళేమో తోకాడిస్తారు," అన్నాడు నాగరాజు.

శర్మాజీకి ఆ మాట నచ్చలేదు. "గౌరవం యిచ్చి పుచ్చుకోవటం సంస్కారం" అని మాత్రం వూరుకున్నాడు.

అన్న టైమ్‌కి హీరోయిన్ లత రాలేదన్న తపన అతని మనసులోనూ వుంది.

మరో అయిదు నిముషాలు గడిచాయ్.

చిట్టిబాబు వాచీ చూసి "ఆరూ-పదిహేను, సినిమా టైమయ్యింది," అన్నాడు.

"మీరు సినిమాకు వెళదామనుకున్నారా" అన్నాడు శర్మాజీ.

"నేను అనుకోవటం లేదండీ. ఆమె వెళ్ళివుంటుందేమో అని అనుకుంటున్నాను."

"అలా ఎలా వెళ్తుందయ్యా? మనమంటే సరదాకి నాటకాలు ఆడుతున్నాంగాని ఆమెకు నాటకమే బతుకుతెరువు. మరో రిహార్సల్ కేదో వెళ్ళుంటుంది అక్కడ కాస్త ఆలస్యమయితే ఇక్కడికి రావటం ఆలస్యమయ్యింది" అన్నాడు శర్మాజీ.

"అసలు వాళ్ళ మీద మీ విశ్వాసమే పాడుచేస్తుందండీ వాళ్ళని" అన్నాడు కమెడియన్ తంబు.

శర్మాజీ ఒకసారి తంబు కళ్ళల్లోకి చూసాడు. తంబు చూపులు తిప్పేశాడు.

"అరున్నర దాటిందిసార్! యివ్వాళ ఆవిడ రాదు" అన్నాడు చిట్టిబాబు.

"ఏవిటి నీకంత నమ్మకం" అన్నాడు శర్మాజీ చిరాగ్గా.

"నిజం చెబితే మీరు చిరాకుపడతారు! అందుకే ఎవరూ మీ ముందు నిజం చెప్పరు" అన్నాడు చిట్టిబాబు.

"పోనీ నువ్వు చెప్పొచ్చుగా" అన్నాడు కాస్త కటువుగా శర్మాజీ.

తంబు "చిట్టిబాబు పిరికిపీనుగ సార్! వాడి ఉద్దేశమేమంటే లత మధుబాబుతో సినిమాకు వెళ్ళివుంటుందేమోనని" అన్నాడు వ్యంగ్యంగా.

హీరో ప్రకాష్ నవ్వాడు.

"మీరు మాట్లాడే మాటలేమిటో నాకర్థంకావటంలేదు. సూటిగా చెప్పండి" అన్నాడు శర్మాజీ.

నాగరాజు నవ్వి "ఇరవై ఏళ్ళబట్టి నాటకాలు వేస్తూ మీకింత అమాయకమేమిటండీ బాబూ. వాడనేది ఏవిటంటే లతకు నాటకంకంటె మంచి గిరాకీ తగిలుంటుందీ అని."

"తగిలుండటం ఏమిటీ?"

"మధుబాబు కొత్త సమాజం పెట్టాడు. కొత్త నాటకం రిహార్సల్స్ చేస్తున్నాడు. రసికుడు. భార్య జబ్బుతో హాస్పిటల్లో వుంది. చేతినిండా డబ్బుంది. అందుబాటులో లత వుంది. ఇంకా చెప్పాలంటే..." అంటూ ఏదో చెప్పబోతున్న చిట్టిబాబు మాటలకు శర్మాజీ అడ్డుతగిలి –

"ఏవిటయ్యా ఆ మాటలు? మనతోకలిసి నటించే ఓ అమ్మాయి గురించి అలా మాట్లాడటం తప్పుకాదూ.....? అసలు నన్ను అడిగితే యిక్కడ లేని మనిషిని గురించి చెడు మాట్లాడటం చాలా చెడ్డ అలవాటు. లత అలాంటిది కాదు," అన్నాడు.

సరిగ్గా అదే సమయానికి ఆ హాలులోకి అడుగు పెట్టబోయి తన గురించే ఏదో మాట్లాడుకుంటున్నారని గ్రహించి వినాలన్న కుతూహలంతో బయటే ఆగిపోయింది లత. పొంచివుండి వింటోంది!

"లత మీకు నటిగానే తెల్సుసార్! కాని అమె చాలా తెలివైంది. మీరు రంగస్థలాన్ని దేవాలయంగా భావిస్తారు. అమె షోరూమ్‌గా భావిస్తుంది..... వయసులో వుంది. దీపం వుండగానే యిల్లు చక్కబెట్టుకుంటోంది" అని వ్యాఖ్యానించాడు ప్రకాష్!

"బాగా చెప్పావ్! వెధవది నాటకం వేస్తే కడిగి వందరూపాయలిస్తారు. నెలరోజులు రిహార్సల్ చెయ్యాలి. మధుబాబులాంటివాడితో ఒకరోజు గడిపితే, నాటకానికి వచ్చే వందా వస్తాయి! రాత్రికి వచ్చే ఆదాయమూ వస్తుంది" అన్నాడు తంబు.

"ప్లీజ్ స్టాపిట్! లేవండి రిహార్సల్ చేద్దాం" అన్నాడు శర్మాజీ ఆదేశపూర్వకంగా. అందరూ లేచి నిలబడ్డారు.

"హీరోయిన్ లేకుండా ..." అని నసిగాడు ప్రకాష్

"అమె బదులు డమ్మీగా నేనుంటానయ్యా!" అని కసురుకున్నాడు శర్మాజీ.

"మీరా! హీరోయిన్ బదులు డమ్మీగా మీరు వుంటారా...? వాడికి యిన్స్పిరేషన్ ఎలా వస్తుందిసార్? వాడామె చెక్కిళ్ళు తాకాలి; మీకు గెడ్డముంది," అన్నాడు కమెడియన్ తంబు – ప్రకాష్‌వంక జాలిగా చూస్తూ.

"సరేనయ్యా, ఆ అమ్మాయి లేని సన్నివేశాలే చేద్దాం. ప్రారంభించండి" అన్నాడు శర్మాజీ.

వాళ్ళమాటలన్నీ విన్న లత "సారీసార్, లేటయ్యింది" అంటూ రిహార్సల్ హాలులోకి ప్రవేశించింది.

అమె పరోక్షంలో అమె గురించి చులకనగా మాట్లాడిన నలుగురు నటులు అమెను చూడగానే ఎక్కడలేని మర్యాదచేయటం ప్రారంభించారు.

ఒకడు "ముందు కాఫీ తాగండి" అన్నాడు.

"మొహం నిండా ఆ చెమట ఏమిటి? నడిచి వచ్చారా....? రిక్షాలో రాకపోయారా?" మరొకడు.

"ఇప్పుడు కాఫీ ఏవిట్రా? కూల్ డ్రింకో, హార్లిక్సో తెప్పించండి..... ఆవిడ అలిసి పోయినట్టున్నారు," అన్నాడు హీరో ప్రకాష్.

"ఏం వద్దండీ! మంచినీళ్ళు చాలు – లేవండి రిహార్సల్ చేద్దాం?" అంది లత నవ్వుమొహంతోనే.

రిహార్సల్ ప్రారంభమయ్యింది ....

దాదాపు ఒక గంటసేపు చాలా పకడ్బందీగా రిహార్సల్స్ జరిగాయ్ .... హీరో ప్రకాష్ సమాజంలో స్త్రీకి జరుగుతున్న అన్యాయం గురించీ, పురుషుడు చేసిన తప్పే స్త్రీ చేస్తే సంఘం ఆ పురుషుడిని ఎలా గౌరవిస్తుందో ఆ స్త్రీని ఎంత చిన్నచూపు చూస్తుందో వివరించబడిన సంఘటనలను ప్రకాషూ, లతా కూడా అద్భుతంగా నటించారు. నటనలో చెమ్మగిల్లిన కళ్ళను ఒత్తుకుంటూ, "ఈవేళ కాస్త త్వరగా యింటికి వెళ్లాలండి" అంది లత శర్మాజీతో –

"అలాగేనమ్మా! రేపు మాత్రం టైముకిరా" అన్నాడు శర్మాజీ.

"ఇదేనండి హీరోయిన్స్‌తో ఉన్న యిబ్బంది. రిహార్సల్స్‌కి ఆలస్యంగా వస్తారు. త్వరగా వెళతానంటారు" అన్నాడు తంబు.

"ఈవేళ ఒక్కరోజుకేనండి" అంది లత.

ఒక్క క్షణం ఏదో ఆలోచించింది. ఓ నిర్ణయానికి వచ్చింది. తోటి నటులను ఉద్దేశించి "నాదో చిన్న ప్రశ్నండి. మీకు తోచిన సమాధానాలు యివ్వాలందరూ, శర్మాజీగారు అక్కర్లేదు. వారు పెద్దవారు. వారు చాలా సులువుగా సమాధానం చెప్పగలరు," అంది లత.

"అడగండి" అన్నాడు ప్రకాష్.

"మీరు అడగాలేకాని ఒక్క ప్రశ్నేం ఖర్మ! వంద ప్రశ్నలయినా వరసగా సమాధానాలు చెబుతాం" అన్నాడు తంబు.

"నోటితో చెప్పడంకాదు. నేను ప్రశ్న వేస్తాను. దానికి సమాధానం ఎవరికి తోచింది వారు కాగితంమీద రాయండి. ఎవర్నీ ఎవరూ సలహా అడగకూడదు. అంటే కాపీ కొట్టొద్దు అని" అంది లత.

"మేం స్టూడెంట్లం అనుకున్నారా కాపీకొట్టడానికి. జెంటిల్‌మన్. కాగితాలు సప్లయి చేయండి" అన్నాడు నాగరాజు వీరుడిలా ముందుకివచ్చి.

ఒక తెల్లకాగితం నాలుగు ముక్కలు చేసి నలుగురికీ యిచ్చింది. నలుగురూ ప్రశ్నకోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

"మీకు తెలిసిన పతివ్రతల పేర్లు ఒక్కొక్కరూ రెండేసి రాయండి ... ప్రశ్న జాగ్రత్తగా విన్నారుగా! నేనడిగింది మీకు తెలిసిన పతివ్రతల పేర్లు" అంది లత.

"ఓస్ యింతేనా" అన్నారు నల్గురూ ముక్తకంఠంతో.

"అంతే. పైకి చెప్పకుండా కాగితం మీద రాయండి" అంది లత.

ఆ ప్రశ్నలోని అంతరార్థంకోసం శర్మాజీ ఆలోచిస్తున్నాడు. అది మామూలు ప్రశ్న మాత్రం కాదు అనుకున్నాడు. నలుగురు నటులు సమాధానాలు రాశారు.

"చదవనా" అన్నాడు హీరో ప్రకాష్.

"చదవండి" అంది లత.

"అరుంధతి - అనసూయ" అని చదివాడు.

చిన్నగా నవ్వింది లత...

"ఏవిటి అలా నవ్వుతున్నారు? వీరిద్దరూ పతివ్రతలు కారా?" అన్నాడు ప్రకాష్.

"కారని అనడానికి నేనెంతటిదాన్ని?" అని మాత్రం అంది లత.

"నేను చదువుతానండీ, దమయంతి - చంద్రమతి" అని ఆమె అడక్కుండానే చదివేశాడు నాగరాజు.

లత స్పష్టంగా నవ్వుతూ "రాజపత్నుల్ని ఎన్నుకున్నారా" అంది.

"వీళ్ళిద్దరూ పాప్యులర్ పతివ్రతలండి" అన్నాడు నాగరాజు.

"అవును! అందుకే వారిమీద కావ్యాలు కూడా రాశారు - ఆ తర్వాత ....?" అంటూ చిట్టిబాబు ముఖంలోకి చూసింది.

"సీతా - సావిత్రీనండి" అన్నాడు చిట్టిబాబు.

ఈసారి కాస్త గట్టిగా నవ్విందావిడ.

"ఏవిటి అలా నవ్వుతారు! పేరుమోసిన పతివ్రతలండీ వీళ్ళు. అలాంటివాళ్ళని మీరెందుకు అనుమానిస్తున్నారో నాకర్థంకావటంలేదు...." అన్నాడు చిట్టిబాబు.

"పతివ్రతల్ని నేనెందుకు అనుమానిస్తానండి బాబు ... నేనెక్కడ ....? వారెక్కడ ....? తంబుగారూ మీరేం రాశారు ...?"

"ద్రౌపది-అహల్య" అని చదివాడు తంబు.

ఈసారి లత విరగబడి నవ్వింది.

"నాకు తెలుసు అయిదుగురు భర్తలున్న ద్రౌపదినీ, ఇంద్రుడిచేత మోసగింపబడిన అహల్యనూ - పతివ్రతలన్నానని నవ్వుతున్నారు.

కాని వాళ్ళిద్దరూ పతివ్రతలమని రుజువు చేసుకున్నారు. మన పురాణాలు ఘోషిస్తున్నాయ్ - పెద్దవాళ్ళు ఒప్పుకున్నారు. మనం కాదంటే గొడవవస్తుంది కదండి" అన్నాడు తంబు.

"వారందరూ పతివ్రతలు కారని నేను నవ్వలేదండి - నేనడిగిన ప్రశ్న మీకు తెలిసిన పతివ్రతల పేర్లు రాయమని. ఈ పతివ్రత లెవ్వరూ మీకు తెలియదు. వీరందరూ మీరు విన్న పతివ్రతలు - అందుకు నవ్వొచ్చి నవ్వాను. మీ అమాయకత్వానికి జాలిపడినవ్వాను. చూడండి! మిమ్మల్నికన్న తల్లులున్నారు, అగ్నిసాక్షిగా మీరు పెళ్ళాడిన భార్యలున్నారు ... తోబుట్టువులున్నారు, మీలో కొందరికి మీ రక్తాన్ని పంచుకుపుట్టిన కూతుళ్ళున్నారు - వీళ్ళెవరూ పతివ్రతలు కారు...? మీ వాళ్ళనే మీరు పతివ్రతలుగా అంగీకరించలేరా ..." అంది ఆవేశంగా లత.

నలుగురి నటుల ముఖాలు తెల్లబోయాయి.

లత తెలివికి శర్మాజీ ముగ్ధుడయ్యాడు –

"కన్నతల్లినీ, కట్టుకున్న భార్యనీ, ఒకే కడుపున పుట్టిన తోడబుట్టినదాన్ని, మీ రక్తాన్ని పంచుకుపుట్టిన కన్నకూతుర్నీ పతివ్రతలుగా గుర్తించలేని మీరు – నాలాంటి... మీతోటి నటిని పతివ్రతగా ఎలా గుర్తించగలరులెండి? నాగురించి మీరేం మాట్లాడినా బాధలేదు. వస్తాను" అని లత ఒక్కడుగు వేసి "అన్నట్టు చెప్పడం మరిచాను! రోజూ నాకూడా రిహార్సల్స్‌కి పదేళ్ళ పిల్ల వచ్చేది – మీరందరూ చూశారు ... అది నా చెల్లెలు అని చెప్పేదానిని అందరితోటి. అది నా చెల్లెలు కాదు. నా కడుపున పుట్టిన బిడ్డ – పదేళ్ళ కూతురు వుందీ అంటే నాకు వయసు మళ్ళిపోయిందని, హీరోయిన్ వేషం యివ్వడానికి సంకోచిస్తారని అలా అబద్ధమాడాను ... ఆ పిల్లకి కూడా అబద్ధం ఆడటం నేర్పి అక్కా అని పిలిపించుకున్నాను ....! ఆ పిల్ల యీవేళ ఉదయం చనిపోయింది. ఆపిల్ల జన్మకు కారకుడయిన మగవాడు ఉన్నాడుకాని తండ్రిని అని చెప్పకునే మగవాడు కాదు! అందుకే తల్లినీ, తండ్రినీ నేనే అయ్యాను! దాన్ని పూడ్చిపెట్టాను. అందుకని రిహార్సల్స్‌కి కాస్త ఆలస్యమయింది! వస్తానండి" అని అందరికీ నమస్కరించి వెళ్ళిపోయింది లత.

ఆ క్షణంలో చెమ్మగిల్లిన శర్మాజీ కళ్ళకు, లతలో లత కనపడలేదు!

లతలో నటి కనబడలేదు!!

లతలో స్త్రీ కనబడలేదు!!!

లతలో ఒక అమ్మను చూశాడు.

(1978 చక్రపాణి మొదటి అవార్డు పొందిన కథ)

★ ★ ★